

Kód kurzu: SP7MP_MTO2

Číslo úlohy: 5

Meno autora: Bc. Kristína Kupčiová (UČO 318782)

Ako tému diplomovej práce si volím spojenie výtvarnej výchovy a surdopédie. Tematika výtvarnej výchovy v kombinácii so sluchovým postihnutím ma zaujala už počas môjho bakalárskeho štúdia. Za veľmi zaujímavé pokladám hľadanie súvislostí medzi týmito dvoma obormi. Problémom otvárajúcim priestor pre otázky je fakt, či výsledné práce, teda konkrétne výkresy nakreslene deťmi so sluchovým postihnutím, sú alebo nie sú rozdielne od prác detí z bežných základných škôl. Rozoberanie a porovnanie týchto dvoch skupín detí môže byť prínosné ako pre rodičov, tak pre učiteľov intaktných alebo nepočujúcich detí. Na základe tohto som sa rozhodla sformulovať tému diplomovej práce, ktorá ponesie názov *Špecifiká výtvarného prejavu detí so sluchovým postihnutím a žiakov intaktných vo výtvarnej výchove*. Názov diplomovej práce zmením počas výskumu. Diplomová práca bude vychádzať z pôvodnej bakalárskej práce, no bude obsahovať väčšiu vzorku a bude prepracovanejšia. Vyplnuté závery by mali viesť k vzniku materiálu, ktorý by mohol byť nápomocný rodičom a učiteľom žiakov so sluchovým postihnutím.

Za základný cieľ môjho výskumu pokladám zistenie možných rozdielov v odovzdaných prácach (výkresoch) oboch skupín žiakov. Počas skúmania sa budem snažiť nájsť a popísať prípadné zistené odlišnosti a zaujímavosti. Takisto sa domnievam, že daná spojitosť týchto dvoch oborov nie je v literatúre bežne rozoberaná detailne prebádaná. Na základe pozorovania a kazuistiky vybraného žiaka sa budem tiež snažiť o jeho charakteristiku a porovnanie s jeho výkresom. Takisto priblížim výuku výtvarnej výchovy v oboch skupinách z pohľadu učiteliek.

Počas prekresľovania bude potrebné si všímať postupy práce detí, formu a rozdiely v komunikácii v oboch skupinách a v neposlednom rade osobnostné charakteristiky detí, v porovnaní s výsledkom ich práce, teda kresby.

Kvôli prehľadnosti formulujem nasledujúce výskumné otázky.

Hlavná výskumná otázka:

- *Existujú nejaké špecifiká výtvarného prejavu detí so sluchovým postihnutím a detí intaktných vo výtvarnej výchove na základných školách?*

Vedľajšie výskumne otázky:

- *Aké sú odlišnosti v komunikácii detí s učiteľmi vo výtvarnej výchove v oboch skupinách?*
- *Vyskytujú sa výrazné rozdiely vo výtvarnom prejave detí intaktných a detí so sluchovým postihnutím? Ak áno, čím sú spôsobené?*
- *Ako veľmi je citel'ný odlišný prístup učiteľiek v oboch skupinách?*
- *Vyskytujú sa v skupinách žiakov rozdiely v motivácii alebo v postupe pri práci počas vypracovávania pokynov?*
- *Ako vyzerá bežná vyučovacia hodina výtvarnej výchove na bežnej škole a na škole pre žiakov so sluchovým postihnutím?*

Na základe skúmanej vzorky a metód potrebných pre vyhodnotenie výsledných výkresov a som sa rozhodla použiť kvalitatívnu výskumnú stratégiu, ktorej sa budem držať počas celého skúmania.

Počas tohto výskumného šetrenia budú použité viaceré metódy zberu dát.

Výskumné jednotky v tomto šetrení budú konkrétni žiaci na základnej škole. Školy budú kontaktované v predstihu telefonicky a informačné schôdzky sa dohodnú tak, aby vyhovovali oboj stranám. Výber škôl závisí na možnostiach okolitých a predvybraných škôl. V prvej skupine to budú deti intaktné a v druhej deti zo základnej školy pre žiakov so sluchovým postihnutím. Počet bude prispôsobený možnostiam školy a samotnému počtu žiakov v daných ročníkoch. Optimálne by bolo navštíviť dve bežné základné školy a dve až tri základné školy pre žiakov so sluchovým postihnutím. Je to z toho dôvodu, že vek žiakov by sa mal pohybovať najlepšie v rozmedzí ôsmeho až deviateho roku a nie na každej škole sú žiaci tohto veku početne zastúpení.

V priebehu praxe aj mimo nej budú zozbierané výsledne práce detí a následne na to zhodnotené a popísané vo výskumnej časti. Predpokladaný počet výkresov bude približne tridsať z každej skupiny. Výsledné práce, teda výkresy budú porovnávané a hodnotené podľa

rôznych kritérií. Na každej zo škôl bude potrebné sa skontaktovať v prvom rade s riaditeľkou školy a triednymi učiteľkami. Predpokladá sa, že učiteľky budú prítomné aj počas aktivity, prípadne nápomocné pri tlmočení pre žiakov so sluchovým postihnutím. Inštrukcie a pokyny sa zadajú už samotným žiakom, ktorí budú vybraní podľa jediného kritéria a to je vek. Na pohlaví tiež nezáleží. Všetky zadané aktivity by mali byť vysvetlené tak, aby každý jednotliviec pochopil. Vysvetľovať a objasňovať pokyny by bolo vhodné aj počas samotnej práce. Dôležité ale bude nezasahovať do práce žiakov a nedovoliť ani učiteľkám, ktoré sa budú snažiť dávať rady svojim žiakom. Nemôže sa stať, že si budú žiaci navzájom dokresľovať alebo obkresľovať od seba. V takomto prípade nebude môcť byť daný výkres zahrnutý do výskumu medzi ostatné výsledné práce a zbytočne sa vyskytnú problémy s počtom. Preto by bolo vhodné žiakov rozsadit' a upozorniť ich na skutočnosť, že nejde o žiadnu hodnotenú prácu ale iba o získanie informácií o ich predstavách, ktoré majú každý rôzne.

Plán pozorovania:

- *Všimáť si správanie žiakov a zapisovať reakcie na pokyny zadávané rovnako v oboch skupinách.*
- *Registrovať možné problémy v porozumení a rýchlo a aktívne ich riešiť.*
- *Nezabudnúť na inštrukcie týkajúce sa už konkrétnych zadaných úloh a ich detailný popis.*
- *Rešpektovať a mať vyhradený čas nutný na dokončenie prác.*

Na základe odskúšania konkrétneho výskumu už počas výskumu z bakalárskej práce, bude potrebné vyhnúť sa problémom, ktoré sa môžu ľahko vyskytnúť. Od začiatku sa treba presne a detailne vyjadrovať a vysvetľovať všetky inštrukcie zadávané obom skupinám žiakov, hlavne skupine žiakov so sluchovým postihnutím. V tejto skupine bude veľmi prínosné požiadať o vysvetlenie, či pretlmočenie danú triednu učiteľku alebo pedagóga so znalosťou znakového jazyka. V takomto prípade sa predíde možnému nepochopeniu pokynom, ktoré by mali, ako sa už aj ukázalo, veľký vplyv na výsledných prácach žiakov.

V priebehu výskumu sa môžu vyskytnúť problémy s načasovaním a priestorom pre jeho uskutočnenie. Preto je nutné vopred dohodnúť detaily ohľadom triedy a priestoru, ktorý bude poskytnutý a pripraviť ho. Taktiež bude vhodné rozdeliť si spolu s učiteľkami úlohy

a aspoň predbežne poprosiť o predstavenie a rozdelenie žiakov. Spresniť si aj časové možnosti učiteľiek a detí, prípadne dohodnúť dvojhodinovú vyučovaciu hodinu, aby sa nestalo, že niektorí žiaci odovzdajú nedokončené výkresy, ktoré potom nebude možné zaradiť medzi platné.

Zároveň existuje riziko, že nebude možné zozbierať výkresy v rovnakom počte od oboch skupín žiakov. Tento problém sa vyrieši dodatočnou návštevou inej školy alebo zariadenia, kde sa žiaci so sluchovým postihnutím vyskytujú v danom počte a veku. Ak sa niektorý problém vyskytne vyrieši sa kompenzáciou alebo doplnením počas samotného šetrenia. Popri možných technických a organizačných problémoch môžu nastať problémy etické a to v konkrétnom porovnávaní intaktných a sluchovo postihnutých žiakov vo výskume.

Príklad rozboru výkresov:

- ***Intaktní žiaci (skupina A)***
- ***Žiaci so sluchovým postihnutím (skupina B)***

Žiaci so skupiny A boli motivovaní a disciplinovaní už pri zadávaní úlohy. Úlohu splnili bez veľkých chýb a výsledné výkresy boli veľmi dobre zvládnuté. Rozdiely v prácach sa dá postrehnúť aj v porovnaní medzi dievčatami a chlapcami vo vnútri skupiny A. Dievčatá sa viac zameriavajú na detaily, počítajú čiary, dbajú na dodržanie farebnosti. Chlapci zvládajú rozmiestnenie na papieri.

Skupina B a jej žiaci sa na vypracovávanie úlohy veľmi tešili. Takisto ako skupina A boli počas kreslenia veľmi poslušní a vnímaví. Postrehnúť bolo ale možné problém s pamätaním istých pokynov. Pri úlohe kde bolo potrebné pamätať na detaily, ktoré boli neskôr zakryté mali žiaci so sluchovým postihnutím menšie problémy. Dôvodom tejto skutočnosti je z veľkej časti aj nepochopenie inštrukciám, ktoré im boli možno málo vysvetlené.

Zoznam literatúry:

BABYRÁDOVÁ, H. *Symbol v dětském výtvarném projevu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999. 125 s. ISBN 8021020792.

BULOVÁ, A. *Uvedení do surdopedie*. In PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 81-96 s. ISBN 8085931656.

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. 198 s. ISBN 808593115X.

KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 108 s. ISBN 80-246-0329-2.

MYSLIVEČKOVÁ, R. *Putování neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí po jejich vlastním osudu*. In HUDÁKOVÁ, A. (ed) *Ve světě sluchově postižení*. 1. vyd. Praha: FRPSP, 2005. ISBN 80-86792-27-7.

NOVÁK, A. *Foniatrie a pedaudiologie I*. Praha: Unitisk, 145 s. 1994.

POTMĚŠIL, M. *Psychosociální aspekty sluchového postižení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 494 s. ISBN 9788021051843.

SOVÁK, Miloš a kol. *Defektologický slovník*. Vyd. 3. upr. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2000. 418 s. ISBN 80-86022-76-5.

SZTABLOVÁ, D. *K některým otázkám pedagogické praxe posluchačů oboru učitelství primární školy ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997. 136 s. ISBN 8070421215.

TARCSIOVÁ, Darina. *Sluchové postihnutie vo vyššom veku*. 1. vyd. Nitra: Effeta, 2005. 222 s. ISBN 8096911384.

VAŠEK, Š. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava: Sapiaientia 2003. 282 s. ISBN 80-968797-0-7.

Zajímavé téma, možná by název práce mohl být obecnější, a mohlo by z něj vyplývat, že budete zkoumat i přístup školy, tzn. Např. „Specifika výtvarné výchovy u ...“. Doporučuji si ke každé výzkumné otázce stanovit, jakým způsobem na ni odpovíte (jaké metody sběru dat) použijete, tak abyste na žádnou nezapomněla.